VÝROČNÁ SPRÁVA O PRÍPRAVE PROGRAMOV NA ZLEPŠENIE KVALITY OVZDUŠIA

Január 2023

Projekt LIFE IP - Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010) podporila Európska únia v rámci programu LIFE.

Projekt je spolufinancovaný z prostriedkov štátneho rozpočtu SR prostredníctvom MŽP SR.

Názov dokumentu	**VÝROČNÁ SPRÁVA O PRÍPRAVE PROGRAMOV NA ZLEPŠENIE KVALITY OVZDUŠIA 2022**
Názov projektu	Zlepšenie implementácie programov na zlepšenie kvality ovzdušia na Slovensku posilnením kapacít a kompetencií regionálnych a miestnych orgánov a podporou opatrení v oblasti kvality ovzdušia Skrátený názov: LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia
Kód projektu	LIFE18 IPE/SK/000010
Trvanie projektu	1.1.2020 – 31.12.2027
Aktivita	C1.2 Koordinačná jednotka
Úroveň dôvernosti	Interný dokument
Dátum vydania	31.1.2023, aktualizácia 30.4.2023
Zodpovedný partner	MŽP SR
Autori	**Autori:** *Eva Kanyicska Sima* (MŽP SR) **Prispievatelia:** *Veronika Basta* (MŽP SR) *Jozef Wallner* (MŽP SR) *Anastasiya Belak (MŽP SR)*

SUMMARY

The Court of Justice of the European Union notified the Ministry of Environment of the Slovak Republic in December 2022 that the judgment in Case C-342/21, European Commission vs. Slovak Republic, will be delivered on February 9, 2023.

In the event that Slovakia is found guilty of breaching the directive, the judgment will oblige us to remedy the identified breaches. Therefore, it is now crucial to clearly define, from a substantive perspective, an actionable procedure to address these shortcomings.

For these reasons, upon receiving the necessary data from the Slovak Hydrometeorological Institute and completing the annexes to the Methodological Instruction of the Ministry of Environment, it is necessary to begin intensive collaboration and coordinated action on the preparation and implementation Air Quality Management Plans (AQMPs), prioritizing the Banská Bystrica and Košice regions, including the Košice agglomeration.

Milestones of AQIP Preparation in 2022:

1. Official letters for relevant Distroct Offices in the Seat of Region (DOSRs), informing them that AQMP proposals for environmental protection and integrating environmental aspects into strategic document preparation are subject to Strategic Environmental Assessment (SEA) review. These letters were sent to individual DOSRs on March 14, 2022, supported by the Directorate od Climate Change and Air Protection of MŽP SR. However, there are concerns about insufficient personnel and financial coverage for SEA processes in most DOSRs, potentially causing further delays.
2. Memorandums of Cooperation on AQMP Preparation were signed. This agreement between DOSRs in Bratislava, Trenčín, Banská Bystrica, Žilina, Prešov, and Košice and MŽP SR outlines mutual cooperation in preparing and implementing AQMP measures to improve local and regional air quality.
3. Manual for Risk Areas: Developed by the LIFE IP Project's coordination unit and the Slovak Hydrometeorological Institute (SHMI), this manual aims to incorporate risk areas into AQMPs. However, AQMP preparation is stalled due to unanswered questions from DOSRs officials regarding the inclusion of risk areas. Efforts are underway to address legislative and financial aspects related to this issue.
4. Review of Proposed Air Protection Law. Feedback on the proposed law was collected from various institutions, including representatives from the LIFE Project throughout 2022.
5. Cooperation between Air Quality Managers (AQMs) and SHMI: AQMP preparation is delayed due to the lack of data from SHMI, requested by DOSRs in 2021. Efforts are made to obtain updated data for AQMPs, especially for areas subject to legal action from the European Commission (EC).
6. Funding for EC Lawsuit Resolution: Workshops and discussions were held to streamline funding processes within the Environmental Fund, addressing issues such as prioritization and evaluation criteria for support applications.

Obsah

Úvod 4
I. Míľniky prípravy PZKO v roku 2022 5
II. Prípravné práce na PZKO v jednotlivých zónach /aglomeráciách v roku 2022 7
III.Záver 11

Použité skratky a názvy

BaP – benzo(a)pyrén
BBSK - Banskobystrický samosprávny kraj
BSK – Bratislavský samosprávny kraj
EK – Európska komisia
ESO- program „ Efektívna, spoľahlivá a otvorená verejná správa“ zameraný na reformu verejnej správy
KSK – Košický samosprávny kraj
PZKO – program na zlepšenie kvality ovzdušia
IPZKO- Integrovaný program na zlepšenie kvality ovzdušia
MKO – manažéri kvality ovzdušia
MZZO – malé zdroje znečisťovania ovzdušia
MŽP SR – Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NMSKO – Národná monitorovacia sieť kvality ovzdušia
NPZE – Národný program znižovania emisií
NSK – Nitriansky samosprávny kraj
NR SR – Národná rada Slovenskej republiky
OOO MŽP SR – Odbor ocghrany ovzdušia Ministerstva životného prostredia
ORKO – oblasť riadenia kvality ovzdušia, ktorá si vyžaduje osobitnú ochranu ovzdušia. Patria sem aj rizikové oblasti identifikované modelovaním SHMÚ.
OÚ – okresný úrad
OÚvSK- okresný úrad v sídle kraja
PM_{10}, $PM_{2,5}$ – z anglického „Particulate Matter“, drobné častice alebo kvapôčky s aerodynamickým priemerom menším ako 10 µm, resp. 2,5 µm
Projekt LIFE – celý názov *projekt LIFE IP - Zlepšenie implementácie programov na zlepšenie kvality ovzdušia na Slovensku posilnením kapacít a kompetencií regionálnych a miestnych orgánov a podporou opatrení v oblasti kvality ovzdušia*
PSK – Prešovský samosprávny kraj
PV – Poradný výbor zriadený v súlade so Štatútom poradného výboru na prípravu, vypracovanie, schválenie, implementáciu a preskúmanie Programu na zlepšenie kvality ovzdušia
SEA- Strategic Environmental Assessment - Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie
SHMÚ – Slovenský hydrometeorologický ústav
SZZO – stredný zdroj znečisťovania ovzdušia
TSK – Trenčiansky samosprávny kraj
TTSK – Trnavský samosprávny kraj
TZL – tuhé znečisťujúce látky (samostatne ako prachové častice PM_{10}, $PM_{2,5}$)
VÚC- vyšší územný celok
VZZO – veľké zdroje znečisťovania ovzdušia

ŽSK - Žilinský samosprávny kra

Úvod

Hlavným cieľom projektu LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia je podpora efektívneho riadenia kvality ovzdušia s cieľom zlepšiť kvalitu ovzdušia a znížiť vystavenie obyvateľstva škodlivým vplyvom látok znečisťujúcich ovzdušie.

V zmysle uvedeného, sieť manažérov kvality ovzdušia (ďalej len „MKO“) v rámci svojich kompetencií podporuje efektívne riadenie kvality ovzdušia v samosprávnych krajoch, so zameraním na vybrané – prioritné obce, nachádzajúce sa v oblastiach riadenia kvality ovzdušia (ORKO), so snahou napomôcť najmä implementácii programov na zlepšenie kvality ovzdušia (PZKO/IPZKO).

V zmysle § 10 ods.1) zákona č. 137/2010 Z.z. o ovzduší v znení neskorších predpisov PZKO a IPZKO určujú opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia v oblastiach riadenia kvality ovzdušia na účely dosiahnutia dobrej kvality ovzdušia v určenom čase. Práce na PZKO majú byť podľa súčasného zákona vypracované do 18 mesiacov od uverejnenia zoznamu vymedzených ORKO. Podľa § 10 ods.2 OÚvSK vypracuje PZKO v rozsahu ustanovenom vykonávacím predpisom podľa § 33 písm.b) v aglomeráciách alebo v zónach, v ktorých úroveň znečistenia ovzdušia prekračuje limitnú hodnotu alebo cieľovú hodnotu danej znečisťujúcej látky. Ak sú limitné hodnoty alebo cieľové hodnoty prekračované pre viac znečisťujúcich látok,OÚvSK vypracuje IPZKO. PZKO má byť teda vypracovaný v aglomeráciách alebo zónach, v ktorých bola prekročená limitná alebo cieľová hodnota niektorej znečisťujúcej látky.

V súčasnosti EK vedie voči SR konanie vo veci žaloby pod.č. C-342/21 na *„ systematické a pretrvávajúce prekračovania príslušných denných limitných hodnôt PM_{10} od roku 2005 v zóne SKBB01 Banskobystrický kraj (s výnimkou roku 2016) a v aglomerácií SKKO0.1 Košice (s výnimkou rokov 2009, 2015 a 2016), a vo veci nesplanenia povinnosti ,vyplývajúce z článku 13 ods. 1 v spojení s prílohou XI smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/50/ES z 21. mája 2008 o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe, tým, že nestanovila vhodné opatrenia v plánoch kvality ovzdušia na to, aby sa obdobie, keď sú hodnoty prekročené, čo najviac skrátilo v zóne SKBB01 Banskobystrický kraj, aglomerácií SKO0.1 Košice a v zóne SKKO2 Košický kraj, nesplnila povinnosti, ktoré jej vyplývajú z článku 23 ods. 1 druhého pododseku v spojení s prílohou XV smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/50/ES z 21. mája 2008 o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe.“*

Európska komisia poukázala na nedostatky doterajších PZKO: formalistický prístup, nedostatočnú adresnosť opatrení a nesplnenie požiadavky merateľnosti opatrení, t.j. vyčíslenie miery, ktorou prijaté opatrenia prispejú k zlepšeniu kvality ovzdušia. Príprava PZKO potrebuje nový, viac proaktívny prístup v riadení kvality ovzdušia. Keďže reforma ESO zahrnula špecializovanú štátnu správu spolu so všeobecnou pod Ministerstvo vnútra, MŽP SR je v pozícii, kedy môže len metodicky usmerňovať činnosť OÚvSK a nemá priamy dosah na zlepšenie personálnych a finančných potrieb odborov starostlivosti o životné prostredie na jednotlivých OÚvSK, ktoré sú poddimenzované z hľadiska personálneho, finančného a technického vybavenia. V roku 2020 OOO MŽP SR vydal Metodický pokyn na prípravu PZKO so 4 prílohami. Pracovníci jednotlivých OÚvSK viackrát žiadali o doplnenie ďalších príloh (napr. identifikačný list opatrenia – ILO, podklady k PZKO od SHMÚ a pod.), keďže sa snažili postupovať podľa vydaného Metodického pokynu pri tvorbe PZKO a aktívne pritom využili aj pomoc MKO, ktorí v mnohých regiónoch aktivizovali pracovníkov OÚvSK, aby s prípravou PZKO aspoň začali.

Implementáciou projektu počas prvých troch rokov jeho trvania prišlo k čiastkovým zmenám v plánovaných a vykonávaných aktivitách a prioritách projektu z objektívnych príčin (pandémia, núdzový stav a epidemiologické opatrenia). Iné externé príčiny meškania prípravných prác na PZKO súvisia

s chýbajúcimi podkladmi od SHMÚ a usmerneniami od OOO MŽP SR, s rozdielnym prístupom a rozdielnymi prioritami niektorých partnerov projektu, odkladanie procesných fáz, personálne zmeny a podobne. Podklady od SHMÚ na začiatku meškali kvôli oneskorenému spusteniu superpočítača. Vstupné údaje pre prvú identifikáciu rizikových oblastí boli zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2011 a Štatistický úrad, ktorý realizoval nové Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021 neposkytol SHMÚ do konca roka 2022 kompletné údaje a dáta (ohľadne obývateľnosti bytov a domov), ktoré sú potrebné k modelovaniu a príprave podkladov pre PZKO v jednotlivých zónach a aglomeráciách). Zároveň sa však v priebehu uplynulého roka prebiehala intenzívna príprava nového zákona o ochrane ovzdušia, ktorý bol koncom roka predložený na prerokovanie NR SR a legislatívne procesy pokračujú aj v roku 2023. Nový zákon o ochrane ovzdušia by mal byť schvaľovaný v NR SR začiatkom februára 2023 a je možné predpokladať zmeny, ktoré budú v ňom budú zavedené aj vo vzťahu k príprave nových PZKO/IPZKO a z tohto dôvodu je vhodné vypracovať nové PZKO/IPZKO už podľa nového zákona o ochrane ovzdušia.

I. Míľniky prípravy PZKO v roku 2022:

1. Usmernenie MŽP SR pre OÚvSK vo veci prípravy PZKO. V zmysle usmernenia MŽP SR, MKO za Bratislavský kraj bol poverený prípravou oficiálnych listov s informáciou pre dotknuté OÚvSK o tom, že návrhy PZKO za účelom zabezpečenia ochrany životného prostredia a príspevku k integrácii environmentálnych aspektov do prípravy a schvaľovania strategických dokumentov podliehajú posudzovaniu vplyvov strategických dokumentov - SEA (tzv. povinnému hodnoteniu). Listy boli zaslané jednotlivým OÚvSK dňa 14.3.2022 (podporené sekciou zmeny klímy a ochrany ovzdušia MŽP SR. Súčasne MŽP SR v liste upozornilo, že zamestnanci OÚvSK , ktorí sa podieľajú na príprave strategických dokumentov (PZKO), v súlade s účelom § 63a) zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, nemôžu vykonať posudzovanie ich vplyvov, z dôvodu zabránenia konfliktu záujmov. S ohľadom na vyššie uvedené MŽP SR vo súčasne oznámilo nový termín pre vydanie PZKO, vrátane procesu posudzovania vplyvov strategických dokumentov, ktorým bol predpokladaný dátum 31. december 2022. Otvorenou otázkou pritom ostalo personálne a finančné pokrytie k procesu SEA, ktoré je na väčšine OÚvSK nedostatočné (výdavky spojené s prípravou SEA musia byť zahrnuté do rozpočtu OÚvSK, ktorý sa schvaľuje koncom kalendárneho roka), čo môže viesť k ďalším procesným zdržaniam.

2. Memorandum o spolupráci na príprave PZKO – aktivita koordinačnej jednotky projektu LIFE. Ide o rámcovú dohodu medzi OÚvSK v Bratislave, Trenčíne, Banskej Bystrici, Žiline, Prešova a v Košiciach a MŽP SR o vzájomnej spolupráci pri príprave a implementácii opatrení PZKO s cieľom zlepšiť kvalitu ovzdušia na miestnej a regionálnej úrovni, pričom MŽP SR prostredníctvom MKO Projektu LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia poskytuje OÚvSK podľa vzájomnej dohody a potreby poradenstvo pre zlepšenie implementácie PZKO.

Podpis Memoránd o spolupráci na príprave PZKO (ďlej len „Memorandum“) prednostami jednotlivých OÚvSK spojený s konzultačným stretnutím k procesu prípravy PZKO za účasti MKO z príslušného regiónu, zástupcov projektu LIFE IP (koordinačnej jednotky), prednostov a zamestnancov OÚvSK, ktorí sa priamo podieľajú na príprave PZKO. V rámci stretnutia prebehli rozhovory a konzultácie s cieľom predstaviť ciele projektu, MKO , pôsobiacich v danom regióne a boli tiež príležitosťou na analýzu problematiky znečisteného ovzdušia v kraji a situáciu na OÚvSK, ktorá je z hľadiska personálneho obsadenia nedostatočná a aj z tohto dôvodu sú pozície a činnosť MKO v danom regióne veľmi vítané. Spolupráca MKO s OÚvSK pritom zahŕňa 6 hlavných aktivít:

- komunikáciu MKO so zástupcami Odbor starostlivosti o ŽP, Oddelenie ochrany prírody a vybraných zložiek životného prostredia kraja na OÚvSK

- komunikáciu s obcami a mestami v ORKO,
- komunikáciu s príbuznými odbormi/skupinami/subjektami (Cech kachliarov, Komora kominárov, Slovenská správa ciest a podobne),
- prípravné práce na PZKO (vypracovanie štatútu pracovnej skupiny pre PZKO, zvolanie pracovnej skupiny/poradného výboru, oslovenie príslušných subjektov v regióne pre návrh opatrení do PZKO a pod.),
- vypracovanie návrhu PZKO na základe podkladov od SHMÚ + výber vhodných opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia,
- finálne spracovanie návrhu PZKO.

Memorandum s OÚvSK v Trnave nebolo podpísané, z dôvodu predloženia pripomienky v zmysle, že v súčasnej legislatíve nie je daná povinnosť vypracovať PZKO pre oblasť riadenia kvality ovzdušia určenú na základe modelovania. V prípade, že bude táto povinnosť zapracovaná v novom zákone o ovzduší, je možné očakávať opätovné otvorenie diskusie a prípravy na podpísanie memoranda oboma stranami.

Memorandá boli podpísané prednostami šiestich OÚvSK (Bratislava, Žilina, Banská Bystrica, Trenčín, Prešov a Košice) v priebehu II. polroka 2022 a p. ministrom MŽP SR J.Budajom v decembri 2022.

3. Manuál k rizikovým oblastiam vypracovaný v spolupráci koordinačnej jednotky projektu LIFE IP s partnerom projektu SHMÚ:

Keďže príprava PZKO stagnuje aj z dôvodu nezodpovedania otázok úradníkov z OÚvSK smerovaným na OOO MŽP SR ohľadne postupu zapracovania rizikových oblastí do PZKO, zástupcovia projektu LIFE z koordinačnej jednotky a SHMÚ pripravili Manuál pre rizikové oblasti, ktorý bol predložený OOO MŽP SR na posúdenie v máji 2022. V zmysle navrhovaného Manuálu mali byť na zapojenie do prípravy PZKO oslovené predovšetkým obce so stupňom rizikovosti 4 a vyšším. Predmetný návrh bol prerokovaný na stretnutí so zástupcami OOO MŽP SR, SHMÚ a projektu LIFE, s pripomienkou, že príprava jednotlivých PZKO stagnuje v tejto oblasti aj z dôvodu čakania na nové rozdelenie rizikových oblastí (okresov) na základe matematického modelovania, s využitím dát zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021. Otázky jednotlivých OÚvSK ohľadne metodického usmernenia k rizikových obciam (okresom) ostali vo viacerých prípadoch neobjasnené (napr. v Žilinskom kraji je rizikových 208 obcí), pričom riešením predmetného problému sú dve kľúčové, navzájom prepojené opatrenia:

a) legislatívne posilnená kontrola malých spaľovacích zariadení, možnosti zaviesť obmedzenia a vymožiteľnosť nariadení samospráv – pripravuje sa v novom zákone o ochrane ovzdušia
b) účinné dotácie na výmenu vykurovacích zariadení za nízkoemisné vykurovacie zariadenia a ekologizáciu výroby tepla.

4. Pripomienkovanie navrhovaného zákona o ochrane ovzdušia: prebiehalo v rezortných a medzirezortných pripomienkových konaniach so zapojením jednotlivých inštitúcií počas roka 2022 aj za účasti zástupcov projektu LIFE (MKO + koordinačná jednotka). Podľa návrhu nového zákona o ochrane ovzdušia by sa na príprave PZKO mali podieľať aj VÚC (§9 ods.5) v súčasne dostupnej verzii návrhu nového zákona o ochrane ovzdušia). Proces schvaľovania nového zákona o ochrane ovzdušia do konca roka 2022 nebol ukončený a v zmysle usmernenia OOO MŽP SR je potrebné s rozbehnutými prípravami PZKO počkať a programy pripraviť v intenciách nového zákona. Zmeny, ktoré by mal zaviesť nový zákon o ochrane ovzdušia vo vzťahu k príprave PZKO bude potrebné zapracovať do prípravy nových PZKO a v neposlednom rade budú prebiehať zaškolenie MKO ako aj úradníkov okresných/obecných úradov do problematiky nového zákona o ochrane ovzdušia.

5. Spolupráca MKO a SHMÚ na príprave podkladov k PZKO: príprava PZKO stagnuje predovšetkým z dôvodu čakania na podklady od SHMÚ, o ktoré požiadali OÚvSK aj písomne ešte v roku 2021. V súčasnosti sú dostupné iba dva podklady - podklady pre Program na zlepšenie kvality ovzdušia – zóna Banskobystrický kraj (november 2021, verzia 4) a Štúdia kvality ovzdušia v aglomerácii Bratislava (rok 2020), ktorá vznikla popri štúdii vypracovanej pre spoločnosť Slovnaft, a. s. MKO spolupracovali pri modelovaní podkladov z PZKO pre oblasť vykurovanie a doprava, svojimi znalosťami z regiónov spolupracovali pri identifikácii hotspotov v dotknutých zónach a aglomeráciách a modelovaní účinku opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia. Vydanie programov závisí od dodania aktualizovaných podkladov k PZKO od poverenej organizácie pre hodnotenie kvality ovzdušia - SHMÚ. Podklady by mali zahŕňať hodnotenie na základe novších údajov zisťovaných cez projekt sčítania domov a bytov SODB 2021. Predpokladaný termín dodania aktualizovaných podkladov bol plánovaný na jeseň 2022, tento termín sa však nepodarilo doržať, avšak je snaha aktualizovať a poskytnúť podklady predovšetkým pre zónu Banskobystrický kraj, zónu Košický kraj a aglomeráciu Košice, ktoré podliehajú žalobe zo strany EK.

6. Hľadanie finančných prostriedkov pre riešenie žaloby EK (ORKO BB a KE): celoročne prebiehali na všetkých úrovniach snahy o vytvorenie adresnej dotačnej schémy pre cieľovú skupinu nízkopríjmových domácností a dôchodcov pre účel výmeny alebo obmeny zastaraných spaľovacích zariadení na tuhé a kvapalné palivá, ktoré sú stále využívané v takmer 450 000 domácnostiach v rámci územia SR (podľa aktuálnych výsledkov projektu sčítania obyvateľov, domov a bytov – SODB2021 k 31.12.2022).

Zástupcovia projektu LIFE predkladali počas roka 2022 niekoľko návrhov na úrovni MŽP SR, riadiaceho a sprostredkovateľského orgánu operačného programu Kvalita životného prostredia Environmentálnemu fondu, zástupcom SIEA (Slovenská inovačná a energetická agentúra pod Ministerstvom hospodárstva SR) a SAŽP – sekcii Plánu obnovy a odolnosti.
Na MŽP SR bol predložený aj rámcový súbor návrhu opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia – *Akčný plán riešenia žaloby pre mesto Jelšava* (návrh súboru opatrení pre zlepšenie kvality ovzdušia z dôvodu dlhodobého prekračovania limitných hodnôt prachových častíc PM_{10}), spracovaný na referáte koordinácie projektu LIFE. Dňa 15.6.2022 prebehlo pracovné stretnutie v meste Jelšava, výsledkom ktorého bol návrh možných opatrení a podporných projektov, s cieľom zlepšiť kvalitu ovzdušia v Jelšave. Následne MKO v Banskobystrickom kraji pripravovali podklady pre dotazníkový prieskum, zameraný na databázu súčasných spaľovacích zariadení v domácnostiach v meste Jelšava a na prieskum záujmu o výmenu zastaralých spaľovacích zariadení na nové- prieskum sa bude realizovať začiatkom roka 2023. Zároveň sa pracovalo zo strany SHMÚ na modelovaní dopadu účinku opatrení na zníženie emisií z kúrenísk v Jelšave pre rok 2021, z výsledkov ktorého sa ukázalo, že najbližšie k cieľu dodržania limitných hodnôt pre prachové častice PM_{10} a benzo(a)pyrénu je implementácia opatrenia výmeny spaľovacích zariadení za automatické kotly s vylúčením uhlia ako paliva, vrátane náhrady vlhkého palivového dreva suchým palivom.
Na základe vyššie uvedeného modelovania opatrení bola zaslaná v októbri 2022 informácia pre štátneho tajomníka MŽP SR o pokroku pri riešení zhoršenej kvality ovzdušia v meste Jelšava a potreby financovania uvedených opatrení s uvedením predbežného rozpočtu pre ich realizáciu. V uvedenej informácií bola spomenutá aj potreba zosúladenia výmeny vykurovacích zariadeni s komplexnou alebo čiastočnou obnovou domu a realizáciou prvkov zelenej infraštruktúry ako doplnkového opatrenia.
V roku 2022 viackrát zasadla pracovná skupina Environmentálneho fondu pre zjednodušenie nastavenia oblasti podpory A: Ochrana ovzdušia. V rámci uvedenej skupiny a na medzirezortnom pripomienkovacom konaní sa schválili predložené návrhy na zjednodušenie procesov podania žiadosti o podporu v rámci Environmentálneho fondu nasledovne:

- spojenie činnosti A1 a A2 - Podpora výroby tepla, teplej vody a elektrickej energie prostredníctvom využívania obnoviteľných a nízkoemisných zdrojov – zjednodušenie podania žiadosti,

- nastavenie prioritizácie už pri podaní žiadosti (vyradenie obcí s počtom obyvateľov nad 2000 a mimo ORKO (merané + rizikové lokality) - zníženie počtu zamietnutých žiadostí,
- zmena nastavenia hodnotiacich kritérií, doplnenie poznámok samospráv pre lepší prehľad.

II. Prípravné práce na PZKO v jednotlivých zónach /aglomeráciách v roku 2022:

- rôzna úroveň prípravy PZKO v dotknutých zónach a aglomeráciách súvisí najmä s dostupnosťou informácií, vrátane podkladov od SHMÚ a množstva otázok, týkajúcich sa problematiky rizikových oblastí, procesu SEA a pod.
- koordinačná jednotka projektu LIFE pripravila v spolupráci so SHMÚ a SAŽP návrh Manuálu pre rizikové oblasti a Katalóg opatrení do PZKO spolu s návrhom identifikačného listu opatrení (ILO), ktorý bude začiatom roka 2023 predložený OOO MŽP SR ako podklad pre chýbajúce prílohy metodického pokynu k PZKO,
- uskutočnilo sa viacero stretnutí so zástupcami SHMÚ a OOO MŽP SR ohľadne prípravy podkladov,
- niektoré OÚvSK nemajú vytvorené pracovné skupiny (neistota, veľký počet rizikových okresov a obcí), majú preto vytvorený iba poradný výbor,
- naďalej chýbajú usmernenia od OOO MŽP SR pre riešenie prístupu k zapojeniu tzv. rizikových obcí do prípravy IPZKO/PZKO,
- chýbajú inštrukcie a financie k procesu SEA (navrhnuté bolo pripraviť verejné obstarávanie na všetky IPZKO/PZKO z úrovne MŽP),
- očakávalo sa dodanie aktualizovaných podkladov od MŽP – *Metodický pokyn* so všetkými prílohami a identifikačnými listami opatrení,
- očakávalo sa dodanie aktualizovaných podkladov od SHMÚ k rizikovým oblastiam so započítaním nových údajov z projektu SODB 2021,
- očakávali sa výsledky analýz pre benzo(a)pyrén (zóna Žilinský kraj vrátane mesta Žilina a Ružomberok),
- očakávalo sa usmernenie k časovým prienikom jednotlivých ORKO (v súvislosti s aktuálnou prípravou IPZKO/PZKO, ktorého vydanie sa už viackrát posunulo, ktoré vyhodnotenia meraní z NMSKO v rokoch 2019, 2020, 2021, 2022 – bude k dispozícii v júni 2023 bude východiskovým podkladom pre prípravu nového PZKO)
- zistilo sa, že vstupná a hodnotiaca analýza vybraných opatrení z hľadiska merateľnosti ich dopadov na zlepšenie kvality ovzdušia je problematická, nakoľko OÚvSK sú v gescii Ministerstva vnútra a nemajú zdroje na financovanie týchto analýz,
- nejasná je zatiaľ aj otázka vyvodenia zodpovednosti za to, ak sa nezrealizujú niektoré z opatrení PZKO, ktoré sú v gescii iných subjektov (napr. Magistrát, prípadne prevádzky veľkých / stredných /malých zdrojov znečisťovania ovzdušia), ktoré napr. z finančných dôvodov nebudú môcť opatrenia realizovať.

BRATISLAVA

Vzhľadom na skutočnosť, že podklady SHMÚ pre aglomeráciu Bratislava boli hotové už v roku 2020, MKO MŽP mohli v roku 2021 začať aktívnu spoluprácu s OÚvSK Bratislava. MKO MŽP boli účastní pri kreovaní pracovných skupín a pravidelne sa zúčastňovali ich zasadnutí, ktoré sa začali v auguste 2021. V roku 2022 bolo v 28. týždni podpísané prednostom OÚ Memorandum o spolupráci na príprave PZKO (ďalej len „Memorandum“). V súčasnosti už Bratislava nie je v ORKO z pohľadu meraní hodnôt znečisťujúcich látok (od roku 2018 nebola prekročená limitná hodnota na žiadnej automatizovanej meracej stanici systému NMSKO prevádzkovaného Slovenským hydrometeorologickým ústavom). Z pohľadu

vymedzenia oblastí ORKO 2022 na základe matematického modelovania znečistenia ovzdušia bola v Bratislavskom kraji identifikovaná obec Marianka.

MKO absolvovali všetky zasadnutia PS so zástupcami stredných a veľkých ZZO, zápisy sú k dispozícii na intranete. MKO majú pripravený dokument, v ktorom je cca 100 opatrení do PZKO, sú rozdelené zatiaľ v pracovnej verzii na *mäkké, tvrdé, osvetové, zelené a perspektívne opatrenia*.
Proces je pripravený, časový harmonogram je nastavený. Čakajú na podklady od SHMÚ s aktualizovanými údajmi zo sčítania SODB 2021. Momentálne nepriebeha žiadna komunikácia s OÚvSK, nakoľko chýbajú dôležité informácie a podklady - proces prípravy PZKO je momentálne pozastavený.

KOŠICE

Od začiatku roka 2022 prebehli dve stretnutia pracovných skupín. Prvé v januári, kedy prebehlo vyhodnotenie a spätná väzba k opatreniam v IPZKO z roku 2013. MKO spísali časť IPZKO s opatreniami, kde nebol potrebný vstup od SHMÚ. Návrh programu plánovali vypracovať do jesene 2022, s predpokladom doručenia podkladov od SHMÚ. Pracovné skupiny zasadli 26.1.2022 a 6.4.2022, nasledovala príprava podkladov, zápisov zo zasadnutí pracovnej skupiny a následná komunikácia s jej členmi.

MKO pripravujú tzv. Identifikačné listy opatrení (ďalej len „ILO“), zúčastnili sa oboch stretnutí pracovnej skupiny a ďalej sa postupuje podľa dohodnutých krokov v príprave IPZKO, t.j. pripravujú kapitoly IPZKO, pre ktoré nie sú potrebné podklady od SHMÚ. S OÚvSK komunikujú priebežne, absolvovali aj spoločný výjazd do okresu Rožňava.
V období júl – september 2022 išlo najmä o komunikáciu a podpísanie Memoranda o spolupráci na príprave IPZKO, prednosta OÚvSK podpísal memorandum dňa 20.9.2023. Obaja MKO spolupracujú na so SHMÚ a poskytujú podklady pre modelovanie a analýzy hotspotov pre oblasť vykurovanie a doprava v súvislosti so žalobou EK.

PREŠOV

Vzhľadom k dlhodobej práceneschopnsti zamestnankyne oddelenia štátnej správy vôd a vybraných zložiek životného prostredia kraja OÚvSK, MKO v prvom polroku 2022 oslovili vedúcu oddelenia štátnej správy vôd a vybraných zložiek ŽP krajana OÚvSK. Na stretnutí dňa 21.7.2022 MKO zosumarizovali informácie ohľadom PZKO, návrh poradného výboru a pracovných skupín (PV a PS). Na požiadavku boli OÚvSK zaslané podklady k PZKO - tabuľka PV a PS, Štatút poradného výboru s prílohou č. 1 a Metodický pokyn. Bola doplnená tabuľka poradného výboru o zástup za zamestnankyňu OÚvSK, ktorá je dlhodobo PN. Prešovskí MKO sa plánujú poradiť s košickými MKO ohľadne postupu prípravy PZKO, keďže košickí kolegovia sú v tomto procese ďalej.

V období júl – september 2022 MKO absolvovali stretnutia s OÚvSK pre konzultovanie PS, PV, a spolupráce na príprave podkladov pre oslovenie obcí, menovacieho dekrétu, štatútu PV. Dňa 23.8.2022 sa uskutočnilo stretnutie s OÚvSK z dôvodu ozrejmenia agendy k PZKO zastupujúcemu zamestnancovi. Na zastupovanie referentky na úseku ochrana ovzdušia a štátna vodná správa prijatý bývalý stážista na projekte LIFE *Mgr. Adam Kravec*. Dňa 21.9.2022 sa uskutočnilo stretnutie na OÚvSK ohľadom podpisu Memoranda medzi MŽP SR a OÚvSK.

ŽILINA

Dňa 9.8. sa uskutočnilo pracovné stretnutie MKO s OÚvSK, s vedúcou oddelenia štátnej správy vôd a vybraných zložiek životného prostredia kraja a s referentkou oddelenia štátnej správy vôd a vybraných zložiek životného prostredia kraja, ohľadom predstavenia novej MKO Miroslavy Valaškovej pracovníčkam OÚvSK. Prebehla krátka diskusia o PZKO o vydaní oznámenia o začatí príprav PZKO 16.8.2021,

diskusia o pôvodne plánovaných opatreniach ako plynofikácia obcí, kotlíková dotácia, ktoré žiaľ už nie sú aktuálne. Diskutovali aj o nejasnostiach v súvislosti s ORKO v ŽSK - čaká sa na doplnenie správy o KO zo SHMÚ o benzo(a)pyrén (BaP), čím sa pravdepodobne doplnia ORKO oblasti v ŽSK. Oblasti ORKO pre $PM_{2,5}$ sa za posledné roky úplne zmenili. Bola adresovaná aj požiadavka na SHMÚ, týkajúca sa analýzy stavu prečo došlo v Martine k veľkému nárastu $PM_{2,5}$ za posledný rok. Táto analýza je potrebná na efektívne zacielenie opatrení pre túto oblasť. Týmto sa stalo mesto Martin novou ORKO pre $PM_{2,5}$ na rok 2022, zatiaľ čo Žilina a Ružomberok z ORKO oblastí pre $PM_{2,5}$ vypadli. Očakáva sa, že pravdepodobne vyjdú ako ORKO pre benzo(a)pyrén. Zatiaľ nie sú jednoznačne určené ORKO oblasti, preto nebolo možné vytvoriť pracovné skupiny. Predbežne sa diskutovalo o tom, kto má byť členom pracovnej skupiny. Pracovníčkam OÚvSK v Žiline chýba častejší kontakt a fórum s MŽP SR, kde by tieto veci mohli konzultovať.

Dňa 18.08.2022 sa Okresný úrad v sídle kraja Žilina pripojil k podpisu Memoranda o spolupráci na príprave Programu na zlepšenie kvality ovzdušia. Memorandum bolo podpísané na obdobie trvania projektu, do 31.12. 2027. Na stretnutí dňa 11.10.2022 bolo sľúbené zaslanie Štatútu pracovnej skupiny k príprave PZKO vypracované pre Bratislavský kraj.

BANSKÁ BYSTRICA

24. 2. 2022 – prvé zasadnutie poradného výboru – menovanie členov, stanovenie cieľov
5.5. 2022 – stretnutie MKO a OUvSK so zástupcami mesta Banská Bystrica na tému pripravovaného PZKO a opatrení realizovaných mestom Banská Bystrica

Dňa 19.7.2022 sa uskutočnilo rokovanie oboch MKO s vedúcim oddelenia štátnej správy vôd a vybraných zložiek životného prostredia kraja, o nástrojoch a opatreniach vytvárania PZKO pre ORKO. MKO, pôsobiaci v Banskobystrickom kraji informovali počas spoločného stretnutia dňa 17. 8. 2022 o stretnutí poradného výboru k PZKO za prítomnosti zástupcov SHMÚ. MKO tlmočili potrebnú súčinnosť pri vytváraní podkladových materiálov ako je identifikačný list opatrení (ILO) a katalóg opatrení k PZKO od koordinačnej jednotky.
V novembri bola doplnená správa o kvalite ovzdušia, kde bolo doplnené ORKO Žarnovica na základe vyžiadania týchto podkladov.
Dňa 20. 10. 2022 sa OÚvSK Banská Bystrica pripojil k podpisu Memoranda o spolupráci na príprave Programu na zlepšenie kvality ovzdušia. Memorandum bolo podpísané na obdobie trvania projektu (31. 12. 2027).

TRNAVA

V januári 2022 bol OÚvSK v TT telefonicky kontaktovaný ohľadom zistenia stavu zverejnenia oznámenia o začatí príprav PZKO na OÚvSK TT. OÚvSK TT uviedol, že očakáva termín ďalšieho pracovného stretnutia aj pre OÚvSK Nitra, ktorý bol prisľúbený na konzultačnom stretnutí pre Programy zlepšenia kvality ovzdušia dňa 30. 11. 2021. Na OÚvSK TTje pripravený návrh na zriadenie pracovnej skupiny a bude prekonzultovaný štatút pre Poradný výbor.

V marci 2022 OÚvSK TT, Odbor starostlivosti o životné prostredie vydal dňa 02. 03. 2022 elektronický dokument : "*Zverejnenie informácie o vypracovaní návrhu programu na zlepšenie kvality ovzdušia pre zónu Trnavský kraj*". Keďže sa čakalo na oficiálne stanovisko k postupu príprav k PZKO od OOO MŽP SR, pre OÚvSK TT a OUvSK NR , ktorý OÚvSK od MŽP SR neobdržali, OÚvSK TT vydal oznámenie na základe dlhodobej nečinnosti ohľadom poskytovania informácií a usmernení.

OÚvSK Trnava nezverejnil oznámenie o začatí príprav na PZKO, ale zverejnil informáciu o vypracovaní Návrhu programu na zlepšenie kvality ovzdušia pre zónu Trnavský kraj, pretože vychádzal z postupu podľa posledného vydania PZKO (rok 2013). V rámci komunikácie bolo v ďalšom uvedené, že po zverejnení oznámenia nadviazal s OÚvSK TT kontakt OÚ Galanta, zároveň v dohľadnej dobe plánujú zostaviť zoznam členov pracovnej skupiny a následne ich osloviť pozvánkou a taktiež sa obrátiť na OÚvSK Košice so žiadosťou o poskytnutie vzoru štatútu pre Riadiaci výbor.

S OÚvSK Trnava bola komunikácia približne od marca 2022 dočasne prerušená, a to z dôvodu odložených stretnutí k chýbajúcim prílohám metodického pokynu a metodického usmernenia zo strany OOO MŽP SR a tiež z dôvodu chýbajúcich podkladov k tvorbe integrovaného programu na zlepšenie kvality ovzdušia (IPZKO) zo strany SHMÚ. Zhodnotenie činností a spolupráce k tvorbe IPZKO pre zónu Trnavský kraj, taktiež zostáva nezmenené od posledného reportu indikátorov za I. polrok 2022.
V januári 2022 bol OÚvSK v Trnave telefonicky kontaktovaný ohľadom zistenia stavu zverejnenia oznámenia o začatí príprav PZKO na OÚvSK v Trnave. OÚvSK v Trnave uviedol, že očakáva termín ďalšieho pracovného stretnutia aj pre OÚvSK Nitra, ktorý mu bol prisľúbený na konzultačnom online pracovnom stretnutí pre Programy zlepšenia kvality ovzdušia dňa 30. 11. 2021. Na OÚvSK v Trnave je pripravený návrh na zriadenie pracovnej skupiny a bude prekonzultovaný štatút pre Poradný výbor.
V marci 2022 OÚvSK v Trnave, Odbor starostlivosti o životné prostredie vydal dňa 02. 03. 2022 elektronický dokument : "Zverejnenie informácie o vypracovaní návrhu programu na zlepšenie kvality ovzdušia pre zónu Trnavský kraj". Keďže OÚvSK v Trnave už dlhšie čakal na oficiálne stanovisko k postupu príprav k PZKO od OOO MŽP SR a stále ho neobdržali, tak OÚvSK v Trnave vydal oznámenie na základe dlhodobej nečinnosti ohľadom poskytovania informácií a usmernení.

OÚvSK v Trnave nezverejnil oznámenie o začatí príprav na PZKO, ale zverejnil informáciu o vypracovaní Návrhu programu na zlepšenie kvality ovzdušia pre zónu Trnavský kraj, pretože vychádzal z postupu podľa posledného vydania PZKO (rok 2013). V rámci komunikácie bolo v ďalšom uvedené, že po zverejnení oznámenia nadviazal s OÚvSK v Trnave kontakt OÚ Galanta a informoval ho o danej skutočnosti. Zároveň OÚvSK Trnava v dohľadnej dobe plánuje zostaviť zoznam členov pracovnej skupiny a následne ich osloviť pozvánkou. S požiadavkou o poskytnutie vzoru štatútu pre Riadiaci výbor sa plánuje obrátiť na OÚvSK v Košiciach.
S OÚvSK v Trnave bola komunikácia zhruba od marca dočasne prerušená, a to z dôvodu odložených stretnutí pre chýbajúce prílohy k metodickému pokynu a metodickým usmerneniam zo strany OOO MŽP SR a tiež z dôvodu chýbajúcich podkladov k tvorbe IPZKO zo strany SHMÚ. Zhodnotenie činností a spolupráce k tvorbe IPZKO pre zónu Trnavský kraj, taktiež zostáva nezmenené od posledného reportu indikátorov za I. polrok 2022.

TRENČÍN

Prvý kontakt s OÚvSK prebehol v septembri 2020. Bol predstavený projekt Populair a pozície MKO. V októbri 2020 MKO na stretnutí vyplnili dotazník „Skúsenosti s prípravou programu na zlepšenie kvality ovzdušia“, predstavili Metodický pokyn k riadeniu kvality ovzdušia. OÚvSK v Trenčíne žiadal o školenie zamerané na vypracovanie, resp. aktualizáciu PZKO najmä zo strany OOO MŽP SR a SHMÚ. Dohodnutá bola spolupráca na odpočte opatrení, ďalšie stretnutia boli venované samotnej príprave PZKO.

V apríli 2021 po diskusii a spoločnej príprave OÚvSK vydal oznámenie o začatí príprav na IPZKO pre zónu Trenčiansky kraj. Na oznámení bola zverejnená e-mailová adresa na prijímanie návrhov opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia od verejnosti. Na stretnutiach sa diskutovalo o zložení v tej dobe aktuálneho Riadiaceho výboru a pracovných skupín a o spôsoboch zapojenia jednotlivých aktérov – akou

formou, s akými podmienkami a pod. SHMÚ oznámilo prvé náčrty rizikových oblastí (RO), vymedzených na základe modelovania. V tomto období nebolo zrejmé, akým spôsobom budú tieto rizikové oblasti v PZKO zohľadňované.

Vzhľadom na to, že OÚvSK stále nemal k dispozícii podklady k tvorbe IPZKO od SHMÚ pre zónu Trenčiansky kraj a nebolo jasné, kedy tieto podklady budú mať k dispozícii, MKO a vedúca oddelenia štátnej správy vôd a vybraných zložiek životného prostredia kraja sa rozhodli zaslať oficiálnu žiadosť na SHMÚ v júni 2021 o poskytnutie čiastkových podkladov do IPZKO. Opäť prebiehali diskusie a návrhy, ako zriadiť v tomto období už Poradný výbor (keďže došlo k aktualizácii a doplneniam Metodického pokynu zo strany OOO MŽP SR). Na úrovni OOO MŽP SR a koordinačnej jednotky projektu LIFE prebiehala tvorba návrhu Štatútu Poradného výboru a jeho úpravy po pripomienkach.

Pri zložení pracovnej skupiny prebiehali diskusie vzhľadom na fakt, že neboli jednotné a jasne vymedzené inštrukcie, ako začleniť obce alebo mestá do procesu alebo problematiky riešenia tzv. rizikových oblastí. Vymedzenie týchto oblastí sa v priebehu času často menilo, aj z dôvodu aktualizácie metodiky hodnotenia kvality ovzdušia pre tieto oblasti. Zaoberali sa tým, ako efektívne nastaviť spoluprácu a participáciu cez Pracovnú skupinu 52 obcí okresu Prievidza, ktorý je celý vymedzený ako ORKO.

Ďalšie práce na IPZKO sa rozbehli v septembri 2021. Po vyzvaní zo strany OÚvSK, TSK navrhol svojho zástupcu do PV. Termíny na dodanie podkladov od SHMÚ sa stále menili. Do diskusie zo strany OOOMŽP SR neskôr pribudla požiadavka alebo odporúčanie na proces SEA v súvislosti s IPZKO. Z toho vznikli ďalšie otázky a potreby na koordináciu a riešenie. V októbri 2021 sa uskutočnila Pracovná porada ovzdušiarov OÚ v kraji.

V decembri 2021 bol vedúcou Odboru starostlivosti o ŽP na OÚvSK v Trenčíne schválený štatút a vymenovaný členovia PV. Komunikácia s OÚvSK bola v období prvého polroka 2022 čiastočne prerušená z dôvodu odložených stretnutí k metodickému usmerneniu OÚvSK zo strany MŽP SR a tiež z dôvodu chýbajúcich podkladov k tvorbe IPZKO zo strany SHMÚ. Na príprave IPZKO sa malo priebežne pokračovať v ďalšom polroku na základe dodaných podkladov od SHMÚ - zriadenie PS a ich prvé zasadnutia. OÚvSK doteraz neobržal žiadne oficiálne podklady od SHMÚ k tvorbe IPZKO. Memorandum o spolupráci na príprave programu na zlepšenie kvality ovzdušia bolo prednostom OÚvSK podpísané dňa 11. 11.2022.

III. Záver:

Súdny dvor Európskej komisie v decembri 2022 listom oznámil MŽP SR, že rozsudok vo veci *C-342/21 Európska komisia vs. Slovenská republika* bude vyhlásený 9. februára 2023.

V prípade, že SR bude uznaná vinnou z porušenia smernice, rozsudok zatiaľ neuloží žiadne finančné sankcie, ale zaviaže nás k náprave predmetných porušení. Preto je teraz nevyhnutné si z vecného hľadiska jasne zadefinovať v praxi realizovateľný postup na riešenie týchto nedostatkov.

V prípade, že SR nezrealizuje nápravu predmetných porušení, budeme môcť ešte v priebehu budúceho roka očakávať druhý rozsudok, ktorý už ustanoví ako paušálnu pokutu, tak aj denné penále za každý deň omeškania pri vykonaní opatrení potrebných na dosiahnutie súladu s rozsudkom z 9. februára 2023. Tieto finančné sankcie sa môžu pohybovať rádovo vo vyšších sumách (milióny eur), pričom sa pri rozhodovaní o ich výške bude brať do úvahy aj spôsob, akým sa Slovenská republika stavia k predmetnej veci.

Z uvedených dôvodov je potrebné, po obdržaní podkladov od SHMÚ a doplnení príloh do Metodického pokynu MŽP SR začať intenzívne spolupracovať a koordinovane postupovať na príprave a implementácii IPZKO/PZKO, prioritne v zóne Banskobystrický kraj a Košický kraj vrátane aglomerácie Košice.